

10 rokov pamiatkovej zóny v Šahách

(Pokračovanie z 5. strany)

nie do územnoplánovacej dokumentácie. Predchádzať nedorozumeniam, prameňiacim najmä v nedostatku informácií možno potom len trpezlivou konkrétnou spoluprácou všetkých zainteresovaných – vlastníka, samospráva /mestský architekt/ a orgánu ochrany pamiatkového fondu, k zaisteniu objektívneho súladu názorov ešte pred realizáciou. Zamestnanec pamiatkového úradu – pokiaľ je dostatočne zorientovaný v pamiatkovom území – ako erudovaný radca je pre vlastníka zdrojom množstva odborných a užitočných informácií. „Pamiatkár“ pri zabezpečovaní výkonu štátnej správy určite nie je „byrokratom s požiadavkami, zákazmi, príkazmi a sankciami“, ako sa často z nepochopenia podstatných vecí vravieva.

Výkon špecializovanej štátnej správy na úseku ochrany pamiatkového fondu v Nitrianskom kraji vykonáva Krajský pamiatkový úrad v Nitre /Hradné nám. č. 8, 94901 Nitra/.

Pre vlastníka nehnuteľnosti zjednodušené platí, aby si ujasnil rozsah prác, ktoré chce realizovať. Na mestskom, resp. obecnom úrade zistí, aké základné podklady potrebuje a aké podmienky musí podľa situovania svojej nehnuteľnosti splniť. K podaniu žiadosti pre krajský pamiatkový úrad v každom prípade je to list vlastníctva a kópia z katastrálnej mapy s vyznačením nehnuteľnosti. Ak má nehnuteľnosť v chránenom pamiatkovom území, vždy najskôr požiadajú Krajský pamiatkový úrad o vydanie rozhodnutia k zámeru úpravy nehnuteľnosti. Krajský pamiatkový úrad mu v rozhodnutí určí podmienky k úprave nehnuteľnosti nachádzajúcej sa v pamiatkovom území, stanoví, či je nutné vykonať napr. archeologický výskum a zároveň stanoví, či je, resp. nie je potrebné vypracovať prípravnú, resp. projektovú dokumentáciu. Ak áno, táto musí byť počas spracovávania konzultovaná a predložená k vydaniu samostatného rozhodnutia k dokumentácii. Pri stavbách umiestňovaných, resp. zemných prácach realizovaných mimo pamiatkového územia vydá úrad stanovisko, resp. rozhodnutie o archeologickom výskume. Takýto postup vlastníka – stavebníka musí byť rešpektovaný pri každom zámere úpravy aj v prípade údržby nehnuteľnosti, týka sa to aj reklamno-informačného zariadenia umiestňovaného na nehnuteľnosť. V prípade týchto zariadení prv, ako sa dá napríklad tabuľa alebo závesný štít vyrobiť, v rámci konzultácie je nutné doriešiť všetky navrhované súvislosti: umiestnenie, materiál, typ konštrukcie a výtvarný výraz. Predloženie

včasného a úplného podania /žiadost' so zámerom úpravy, aktuálny list vlastníctva, zodpovedajúca kópia z katastrálnej mapy/ prispieva k urýchleniu správneho konania a v dôsledku aj k obmedzeniu prípadných sankcií. V konečnom štádiu vlastníka – stavebník predloží rozhodnutia krajského pamiatkového úradu spolu s inými podkladmi stavebnému úradu k vydaniu stavebného povolenia, resp. k ohláseniu.

10 rokov pamiatkovej zóny v Šahách

Vyhlasenie pamiatkovej zóny

Šahy a ich okolie boli viac-menej kontinuálne osídlené už v predhistorickom období, o čom svedčia archeologické nálezy. Prvá historická zmienka je listinne datovaná rokom 1237 /SAAG/ a viaže sa ku kráľovej donácii v súvislosti s majetkami hradu Hont a arcibiskupstva v Ostrihome. Ďalšia v rokoch 1244/1245 dokladá osadu /villa SAG/ s kláštorom mimo sídla. Až do začiatku 16. storočia významný vplyv na vývoj osídlenia mal práve kláštor premonštrátov, ktorý pôsobil aj ako hodnoverné miesto /notársky úrad/. Z tohto obdobia sa zachoval ranogotický vstupný portál neskôr prestavaného farského kostola a barokovo prestavaná sýpka, pôvodná súčasť kláštorného komplexu. Dlhé obdobie tureckých vojen, kedy Šahy patrili priamo k obsadenému územiu, následné stavovské povstania, morové epidémie znamenali stagnáciu, resp. spomalenie rozvoja. Šahy sa vyvíjali ako poddanské mestečko. Začiatkom 19. storočia ich význam ako administratívneho strediska – sídla Hontianskej župy – veľmi stúpol. V tomto období už bolo zastavané územie jasne štruktúrované, svedčí o tom aj katastrálna mapa z roku 1871, reambulovaná v prvej tretine 20. storočia.

Stupeň zachovania stavebného fondu a zhodnotenie historického významu Šiah vyústilo v roku 1992 k vypracovaniu návrhu na vyhlásenie časti mesta Šahy za pamiatkovú zónu mestského typu (Slovenský ústav pamiatkovej starostlivosti Bratislava, regionálne stredisko v Komárne, Ing. arch. Kotruszová, 1992). Spracovaniu návrhu predchádzala intenzívna konzultácia s odborníkmi, avšak najmä so zástupcami mesta /s prednostom Ing. Lendvayom, vtedajším primátorom JUDr. Zsolnayom a Ing. Rigóom/. Významný podiel pri získavaní podkladov mala Anna Barátiová, vtedy pracovníčka obvodného úradu, ktorá s príslušnou šahanskou hrdošťou pomáhala aj pri terénnom prieskume. Vypracovaný návrh bol na rokovaní mestského zastupiteľstva poslancami veľmi pozitívne prijatý. Navrhované chrá-

nené územie bolo z ich iniciatívy rozšírené a aj zoznam objektov navrhovaných na vyhlásenie za kultúrne pamiatky bol doplnený o niekoľko ďalších objektov.

Musím podotknúť, že skúsenosti kolegov pamiatkárov s navrhovaním iných území na vyhlásenie za pamiatkové zóny boli v tom čase viac-menej problematické. Šahanskí poslanci sa naopak prejavili ako lokálpatrioti, hrdí na svoje mesto a poznajúci jeho význam a reálne možnosti ďalšieho rozvoja. Ešte i dnes mám pri spomienkach výborný pocit, myslím, že vtedy sa začala nová etapa rozvoja mesta, nadväzujúca na tradíciou overené hodnoty.

Vyhlasením pamiatkovej zóny v roku 1993 sa Šahy zaradili do zoznamu chránených historických urbanistických súborov Slovenska.

Účel a predmet vyhlásenia

Účelom vyhlásenia pamiatkovej zóny je ochrana historického prostredia vykazujúceho významné kultúrne hodnoty a regulácia stavebných, technických a iných zásahov a úprav na vymedzenom území v záujme regenerácie historickej urbanistickej štruktúry, chápanej ako pozitívny postoj k historickému dedičstvu a tradíciám sanačným spôsobom. Charakter územia neurčujú jednotlivé kultúrne pamiatky, ale predmetom pamiatkovej ochrany je pôdorys historického urbanistického sídla s jeho uličnými priestormi a kompozíciou, charakter zástavby v blokoch i jednotlivých objektov radovej uličnej zástavby, zachovanie dominant /napr. kostoly, kláštorný komplex, župný dom a pod./ a plastickosti tradičnej strešnej krajiny /napr. Mlynská, Ružová ul./.

Zachovanie priestorovej kompozície mesta vychádza z rozloženia hmôt v pôdoryse, výškového usporiadania a spojenie s okolím je limitované diaľkovými pohľadmi, panorámou, zachovaním zelene. Podieľa sa historický stavebný fond tvorený kultúrnymi pamiatkami dovtedy zapísanými v Ústrednom zozname pamiatkového fondu SR, navrhovanými na zápis a dotvárajúcimi historické prostredie pamiatkovej zóny.

V čase vyhlásenia pamiatkovej zóny boli v chránenom území zapísané tieto nehnuteľné kultúrne pamiatky: rímskokatolícky farský kostol Nanebovzatej Panny Márie, epitaf prepošta F. Fegyvernekiho osadený na západnej fasáde pri vstupnom portáli do kostola, pamätná tabuľa Janka Kráľa osadená na bývalom župnom dome, pomník padlých na Ul. SNP.

Navrhnutých významných nehnuteľností bolo 17 a poslancami doporučených ďalších 11 objektov. Ku dnešnému dňu boli niektoré už vyhlásené a Ústredný